

Minnen från gamla tider – del 2

Per-Anders Persson samtalar med Herman Persson. Stig Henriksson deltar också i samtalet.

Ett mindre antal ord och uttryck har vi inte kunnat tyda. De har markerats så här: [svårtolkat].

Översatt från listerländska och nedskrivet av Sebastian Bergheim och Lars-Inge Bergheim.

- Per-Anders Far, här fanns, minns jag som pojk, en väldig massa olika benämningar på strätana här, mellan husen. Äh, jag tycker det är rätt märkligt egentligen, att det inte har blivit några av de namnen kvar. Vi talade här om ”Jeppas” sträte¹, vad fanns det sedan för fler bort över, hade vi inte något ställe de kallade för ”Tymbas” sträte²?
- Herman Jo, det är där ”Tymbas” går upp.
- Per-Anders Det är det de kallar för Fiskareliden idag. Det var där ”Tymbas” gick upp, ja.
- Herman Ja, och ”Sandströms Bent”³ bodde där uppe. Och ”Skreddra-Olan”⁴, det huset, det som han har, Harrys⁵ pojk. Det var ett annat gammalt, det drog de av, står där borta där ”Il-Olans Hilman”⁶ bodde, ”Trulsa Pers”⁷.
- Per-Anders Fanns det fler namn på strätana här, som ni minns?
- Herman Nej, det var ju inte så många. Det var där vid ”Tymbas”, det gick ju upp till nya vägen. Och så detta som går här, det gick upp till nya vägen.
- Per-Anders Men där borta vid ”Trulsa Jössas”⁸ till exempel, där var ju en väg upp där.
- Herman Vid ”Trulsa Jössas”?
- Per-Anders Ja.
- Herman Ja, där gick de ju om gården, vid ”Sjännns Benta Ola”⁹. Det huset flyttade de ju upp sedan, ”Sjännson Olas” hus¹⁰. Det stod längre nere. Där var en port, där gick vi igenom och sedan på platsen rakt upp.
- Per-Anders Jaha. Men borta på ”Östrakåsa”¹¹, när jag gick där ifrån ”Tygas”¹² och upp mot ”Hansa Benta Jössas”¹³, där var ju hemskt långa sträten där.

¹ Jeppas väg.

² Familj på Allekåsavägen 5.

³ Bengt Henriksson (1844–1934), bodde på Allekåsavägen 7.

⁴ Ola Persson (1845–1935), bodde på Strandvägen 40.

⁵ Harry Hermansson (1908–1986).

⁶ Hilman Olsson (1886–1979).

⁷ Strandvägen 42.

⁸ Jöns Trulsson (1836–1909), bodde på Kåsvägen 3.

⁹ Ola Bengtsson (1841–1912).

¹⁰ Strandvägen 46.

¹¹ Mellan Haveliden och Strandpromenaden 1.

- Herman Det var, ja. Det var ju det, det gick ju upp till "Hansa Benta Jössas", det var ju en annan gubbe som hade huset som hette Olavus¹⁴. Och han hade två, tre pojkar, och den ene, Hindrik¹⁵, han var ju gift här på Hällevik och blev änkeman, sedan gifte han sig till Torsö, "Olaus Henrik". Och sedan hade Olavus en pojke som hette Knut¹⁶, han flyttade till Gotland och blev bosatt där. "Olaus Henriks" son Alfred¹⁷, han gifte sig i Björket, han hade tre pojkar, Olavus. I det huset som han har haft, Lister¹⁸, har det väl ännu, hans fru lever väl. Och sedan var det ett där "Pilta-Pellen" bodde, det var ett par tre hus där uppe som gick den vägen upp.
- Stig Och det kallade de väl för "Dröspa"-strätet där uppe?
- Per-Anders Ja, där uppe var ett, "Dröspa"-strätet.
- Herman Där gick jag upp till "Drospen"¹⁹.
- Per-Anders Ja, "Dröspa"-strätet, var inte det från Haveliden och bort mot "Klokans"²⁰?
- Herman "Knejta-Jullens"²¹ till, tvärade där.
- Per-Anders Jaha.
- Herman Ja, det var ju där "Dröspen", han sprang ju med posten i tiden.
- Per-Anders Var det därför det fanns de som även kallades det för "Posta"-strätet?
- Herman Ja, det kan väl hända att de har kallat det så.
- Per-Anders Ja. På tal om vägar och sträten här.
- Herman Ja.
- Per-Anders Gatan. Vi, man hörde alltid förr de sade att man mötte den och den på gatan.
- Herman Ja.
- Per-Anders Det var väl det här som var så att säga kullerstenssatt?
- Herman Gatan lades ju där borta, från "Gamle Kalla Pers"²² och hit till "Luntstocka ...", "Luntstocka-huset"²³, det far hade. Där lades gatan, och alla stenarna tog de väl uppe i "Larsa mark". Du ser de stora hålorna.

¹² Styrmanvägen 17.

¹³ Jöns Bengtsson (1850–1926), bodde på Vitsippsvägen 6.

¹⁴ Olaus Hansson (1825–1888).

¹⁵ Henrik Olausson (1855–1915).

¹⁶ Knut Olausson (1866–1928).

¹⁷ Alfred Olausson (1872–1964).

¹⁸ Birger Lister (1884–1970).

¹⁹ Johan Andersson (1836–1920).

²⁰ Ingrid Stina Carlsdotter (1832–1915), bodde på Styrmanvägen 24.

²¹ Julius Persson (1884–1966), bodde på Styrmanvägen 24.

²² Per Carlsson (1810–1888). Hustruns föräldrahem låg sydost om Strandvägen 20.

²³ Strandvägen 56.

- Per-Anders Jaha, där uppe bakom ”Vass-Emilns”²⁴.
- Herman Ja, där uppe är ju stora hålor, och där har de nog tagit sten när de lade gatan. Ja, sådana klumpar.
- Stig Var det för att det skulle bli bättre att gå där som de lade stenar?
- Herman Platserna gick ju ner, på varje plats var det gärde där nere. Sedan nedanför, där när vattnet var högt gick ju sjön upp till det, upp till platserna. [Svårtolkat] trappa där, dit har jag rott med min ”kobb” förr i tiden när vattnet var högt. Men sedan blev ju gatan lagd, och efter det, så ”Maurtnas”²⁵ och ”Barberarns”²⁶ där borta, de husen blev byggda efter, och där blev ju hela Stampudden²⁷ och det över nedanför gatan. Sedan hyrde de väl de platserna där, Mårten Holm²⁸ och ”Store-Sjänna Johan”²⁹.
- Per-Anders Sedan, gatan, den gick uppför Haveliden också.
- Herman Ja, en bit.
- Per-Anders Upp till den nya vägen och ”Dröspa”-strätet.
- Herman Ja, knappt.
- Per-Anders Knappt så långt. Men det blev väl inte bra, far, att åka på Haveliden då på vintrarna. Det var väl ni med om, att åka på Haveliden. Minns ni något om det?
- Herman Det gick lika bra, fan. Snö och is och ... det var ju rätt så jämnt, de stenarna. När det snöade så filade de nog till det så det gick.
- Stig Vilka lade de där stenarna, var det fiskarna själva eller?
- Herman Nej, jag vet inte. Jag var ju inte född då.
- Stig Jaså, det var ... gjordes det innan?
- Herman Ja, det gjordes ju innan.
- Stig Så det är så långt tillbaka.
- Herman Ja, den var ju där när jag föddes eller kommer ihåg. Och ”Maurtnas” och de bägge husen, de var ju byggda efter gatan var lagd, hörde jag min far talade om. När de hade lagt de där kullerstenarna, sedan lade de ju stora stenar nere vid sidan om.
- Per-Anders Ja.

²⁴ Emil Olsson (1887–1977), bodde ungefär vid Haveliden 103.

²⁵ Strandvägen 54.

²⁶ Strandvägen 52.

²⁷ Nedanför Strandvägen 66.

²⁸ Mårten Holm (1838–1922).

²⁹ Johan Svensson (1841–1913).

- Herman Så de inte skulle sköljas ut.
- Per-Anders Ja, det minns jag. Jag minns den där stenraden som var där.
- Herman Ja, som låg utanför. Det fick det ju vara, annars hade gatan och det sköljts ut.
- Per-Anders Särskilt ifrån ”Byggningen”³⁰ och bort till ”Skreddra-Olans”³¹. Och ifrån ”Sjössas”³² och bort till ”Handlare Sjännens”³³.
- Herman Ja ...
- Per-Anders Det var stora flata stenar som var markerade mot sjön. Men sedan släntade de ju rakt ner i kåsarna.
- Herman Ja. Det fick ju läggas, annars hade gatan sköljts ut igen.
- Per-Anders Ja, för då var ju inte hamnen som skyddade, för då gick ju sjön rätt så hårt in.
- Herman Ja, det var länge till hamnen blev.
- Per-Anders Vi nämnde Haveliden, far. Hur många hamlar brukade ni binda ihop när det gick som bäst på Haveliden, har ni några minnen av det?
- Herman Ja, en åtta, nio stycken. Det var olika. Några band ihop två, några tre. Och fyra och fem. En lång rad, och sedan pojkar och flickor på och det gick, min själ, så det flög efter det. Och några, när de skulle ner, före [svårtolkat] de där många hamlarna, det var ju en rätt så lång rad, de började att svänga. De sista de for ju hit och de for dit. Och några gånger så välte de i gårderna (skratt), det var ju alltid snö mellan gårderna och där de åkte, så det var ju sällan de slog sig, men det var de som fördärvade benen och knäna också.
- Per-Anders Hur många sekunder hade ni ifrån Haveliden och ner till sjön?
- Herman Det vet jag inte, jag hörde de nämnde sekunder men jag kommer inte ihåg det.
- Per-Anders Då försökte de slå rekord på den tiden också, de försökte åka fortast?
- Herman Javisst.
- Per-Anders Jaha.
- Herman De som åkte fortast de var ju bäst, det berodde ju på den som hade släden, hameln kallade de den.
- Per-Anders En hamel var det ja.
- Herman Den som hade en bra, och bra skodd, och en riktig karl, han åkte ju fortast.

³⁰ Rivet hus på Strandvägen 15 B.

³¹ Strandvägen 40.

³² Strandvägen 15.

³³ Strandvägen 26.

- Per-Anders Sedan, hände det inte att ni fortsatte ut på sjön, ut över ”Kittagrynnnet”?
- Herman Jo ibland, när det var is.
- Per-Anders Jaha.
- Herman Vid ”Sjössas”. Det är ju trädgård där nu, det bar rakt igenom och ut.
- Per-Anders Jaha.
- Herman Ut på isen.
- Per-Anders Hur långt ut på isen kom ni innan det stoppade? Ni var kanske borta utanför ”Kittagrynnnet” och Västra ören?
- Herman Javisst. Det gick ju så där, det sackade ju av när de kom på det där jämna.
- Per-Anders Ja.
- Herman Och då vred de ju och styrde av på andra håll. Men annars, innan de kunde köra ut på isen där, så vred de ju här vid ”Sjänns Benta Mattisas”³⁴, i kröken där, och sedan bort längs gatan. Nästan bort till Thorvald Perssons³⁵. Så fasligt gick det.
- Per-Anders Ja, det hände ju ibland att de inte lyckades ta kröken så att de hamnade i ”Sjössas” förstuga³⁶.
- Herman Jadå. ”Sjösse”³⁷ bodde ju inte där då. Ja, ja, när det var vinter, då var det is och snö, och då om kvällarna skulle man bort och titta där när de åkte. Man hade ju inget annat att gå och titta på.
- Per-Anders Det var ett folknöje, så att säga, att åka på Haveliden.
- Herman Ja.
- Per-Anders Med hamlarna. Här fanns båtbyggare på Hällevik också på den tiden. Duktiga båtbyggare. Här var ju ”Bens Ola”³⁸, och här var ju han ”Sjösse” de har pratat om. Minns ni när de hade båtarna uppsatta i trädgårdarna, far?
- Herman Jadå. Jag kommer ihåg när ”Bens Ola”, det var en före de kallade för ”Sjungare-Massen”. Han bodde ju uppe vid Pukavik eller var det var. Men han kom ner ibland när de beställde båtar och byggde här nere på läget.
- Per-Anders Jaha.
- Herman Och byggde båtar till dem och så, ”Bens Ola”, han var väl lite härdig så han kom med, med ”Sjungare-Massen” som hjälpare, och sedan blev ju

³⁴ Mattis Mattsson (1842–1926), bodde i ett numera rivet hus väster om Strandvägen 30.

³⁵ Strandvägen 28.

³⁶ Strandvägen 15.

³⁷ Henrik Jönsson (1863–1950).

³⁸ Ola Olsson (1849–1929).

han båtbyggare. Och sedan kom ju ”Sines Knud”³⁹ också. Så de bäge byggde ihop, i många år, byggde ju hundratalet båtar, karl⁴⁰. Det gick ju så fort de orkade spika ihop.

- Per-Anders Och han bodde ju en bit, en bra bit upp på Haveliden, så då förde de båtarna eller drog dem över kullerstenarna ner på gatan som de säger och ...
- Herman Ja.
- Per-Anders Och sjösatte dem i vilken kås?
- Herman Där borta där, där du har ...
- Per-Anders Vid ”Tymbas” kås?
- Herman Ja.
- Per-Anders Jaha.
- Herman Det var ju bred kås, där. Och där drog de ju dem längs med gatan och ner där.
- Per-Anders Sedan hade vi ju han Henrik Jönsson, ”Sjösse” vi kallade, vad var det, vad var det för skillnad på ”Sjössas” båtar och ”Bens Olas”?
- Herman Tja, du vet var och en, de har ju sin mack och sin konst.
- Per-Anders Ja.
- Herman ”Sjössas” båtar, så länge brodern var hemma, Sevelius, han var ju yngre än ”Sjösse”, han reste ju till Amerika på slutet. Och då byggde de granna, bra båtar, men sedan ”Sjösse” kom själv sedan vräkte han ju ut dem så förbannat. Ja, spetsiga där framme och sedan [svårtolkat] så jävla flatt. Botten blev ju flat. Skulle bli lättrodd. Men ”Bens Olas”, de var mer jämnare.
- Per-Anders Jaha.
- Herman Han byggde ju [svårtolkat]. Han gjorde mallar.
- Per-Anders Jaså, de byggde efter mallar.
- Herman Ja, de första.
- Per-Anders Jaha.
- Herman Men sedan när de hade byggt några efter mallar så blev de ju vana vid det, då gick det ju utan.
- Per-Anders Jaha.

³⁹ Knut Bengtsson (1855–1943).

⁴⁰ Tillägget *kaa* (karl) används som förstärkningsord till både kvinnor och män, särskilt vid tilltal när man vill betona något starkt.

- Herman Annars så [svårtolkat] de där rundgattungarna kom hit.
- Per-Anders Ja, det var väl i huvudsak rundgattningar de byggde, bägge två de där?
- Herman Ja.
- Per-Anders Hur långa var de, båtarna?
- Herman Ja, de var ju 26 fot.
- Per-Anders Jaha.
- Herman 10 fot breda.
- Stig 24 fot byggde de också, eller?
- Herman Ja.
- Stig 24, 25, 26.
- Per-Anders Ja, de där båtarna de blev färdiga så småningom, jag har hört talas om att sedan fanns det vissa gubbar som var särskilt fina på att sy segelm till dem. Och att de sydde uppe på loftet på missionshuset. Hurdant stämmer det, far?
- Herman De skar ut, när de skulle skära ut seglen så skar de ut dem där på loftet. Ritade ut.
- Per-Anders Uppe på Hälleviks Betel⁴¹.
- Herman Ja.
- Per-Anders Som det heter idag.
- Herman Ja, det var ju ett stort, jäkla loft, där var vi uppe och skar ut det.
- Per-Anders Hade de ritat ut, eller hade de någon sorts märke där uppe i golvet då som de ...
- Herman Ja, det var ju lika segel, det var ju segelmakare, ”Benta Sjänna Bent”⁴², han var ju rätt så bossig på det. Han hade lärt från, från ”Hörviga ...”, ”Kanehalla-Olan”⁴³. Och när jag hade varit uppe, när vi skar segel till vrakekan, det behövdes inte mer så kunde jag också.
- Per-Anders Sydde ni dem eller skar ut dem på missionshusloftet?
- Herman Ja.
- Per-Anders Till vrakekan.

⁴¹ Haveliden 25.

⁴² Bengt Svensson Södergren (1861–1932).

⁴³ Ola Nilsson (1859–1903).

Herman Ja, där var alla och skar.

Per-Anders Vrakekan, det var SG 131 det, som ”Tymbas” köpte sedan?

Herman Ja.

Per-Anders Ja.

Herman Och sedan var det ”Bi-Annan”⁴⁴ och ”Bi-Elsen”⁴⁵, de sydde för hand. För hand sydde de ihop sömmarna.

Per-Anders Jaha.

Herman Och sydde kring kanterna.

Per-Anders Och sedan lade lik, det gjorde fiskaregubbarna.

Herman ”Benta Sjänna Bent”, han var rätt så häutig på det, vika segel och greja.

Per-Anders ”Benta Sjänna Bent”, han var väl någonting av en förtroendeman här på läget, han var ju både byaman och han kunde, han var nog en duktig så att säga fiskare.

Herman Ja, för all del.

Stig Var det han, vad hette han i efternamn?

Per-Anders Bengt Södergren hette han, och bodde vid ”Bentas” sträte. Det var efter han, ”Bent” Södergren, som vi kallade det för ”Bentas” sträte.

Stig Vilket hus är det, då?

Per-Anders Det är där, där ”Lill-Ingri”⁴⁶ och Arnold⁴⁷ bor⁴⁸.

Stig Jaså, det är det huset.

Per-Anders Ja.

Herman Ja, det huset det flyttades dit. Det stod längre bort, vid ”Majnles” plats⁴⁹, bort mot ”Axels Bettys”⁵⁰. Det var ett hus i en annan stil, det var av de långa, smala men det fick de ju riva ner, för ”Majnles Jösse”⁵¹, han var gift med ”Sines Ingri”⁵², och när han var död, eller han drucknade, det kan jag inte säga, ”Majnles Jösse”, så fick inte huset stå där för kärringen. Det fick de flytta. Så fick de plats här på ”Jeppas”. Så det är ditflyttat, och boden som står ovanför, den släpade de ner, hela boden, den var byggd av plankor. Den drog de ner. Och där var jag med och sprang på den tiden.

⁴⁴ Anna Maria Åkesdotter (1848–1932).

⁴⁵ Elsa Olasdotter (1875–1955).

⁴⁶ Ingrid Olsson (1919–2005).

⁴⁷ Arnold Berntsson (1924–1985).

⁴⁸ Duvells väg 7.

⁴⁹ Skonertvägen 10.

⁵⁰ Skonertvägen 8.

⁵¹ Jöns Nilsson (1841–1879).

⁵² Ingrid Bengtsdotter (1847–1894).

Per-Anders Ja, sedan blev båtarna färdiga och sjösatta och nya segel och allting.

Herman Ja.

Per-Anders Hur långt ut i omgivningarna här for de med de här båtarna?

Herman De båtarna?

Per-Anders Ja.

Herman De for till Tyskland.

Per-Anders Jaha.

Herman Där var vi med [svårtolkat] 1902. Och det var fler, det var fem, sex Krokåsbåtar, och det var hörvikare, och nogersundare. Vi var i Sassnitz med båtarna, Bornholm.

Per-Anders Bornholm framför allt var det väl, ja.

Herman Ja, det ...

Per-Anders Hurdan utrustning hade de? De hade väl kläder och mat och sådant med sig?

Herman Ja, visst hade de det. De hade ju kajutan och en koj, de var ju ett par man. Och det var en koj till varje man. En liten spis hade de, så de kunde koka, både soppa och kaffe och allt möjligt, elda.

Per-Anders Jaha.

Herman De mådde inte illa, de hade nog grejor.

Per-Anders Då hade de ingen maskin som stod i vägen heller?

Herman Nej, då.

Per-Anders Vi får väl skifta sida på det här bandet nu kanske, så får vi väl fortsätta på nästa sida.

Herman Jo, det var ...

Per-Anders Ja, så ...

Herman Jo, 1902, nu är det ju -77, det är 75 år sedan. Så i halva mars, då drog "Lalle"⁵³ och jag med [svårtolkat] till Bornholm. Första vrak vi gjorde var vid [svårtolkat]grund, det var bom. Sedan morgonen så tog "Lalle" och jag oss till Simrishamn, och där låg Simrishamnsborna och fiskade. Det var ju fem, sex skutor som hade förlist där vintern förut, betlastar, blev det ju en storm så de blev vrak.

Per-Anders Inne i Simrishamn?

⁵³ Leander Persson (1882–1972), bror till Herman.

- Herman Inne i hamnen.
- Per-Anders Var inte där ”Ida” från Hällevik också, som han Olof Svensson⁵⁴ var skeppare på?
- Herman Jo, det kan väl hända, och ”Kalla Ola”⁵⁵ och ”Kalla Lärke-Sjätten”, de hade en som hette ”Albano”, en skonare, den också gick. Det var en fem, sex som gick. Och en lyckades bli hängande på bron i stumpar, så att den flöt. Annars så plockade de upp det i stumpar hela skiten och då kom vi in då, 1902, i början av mars, det är som vid den här tiden, i mars månad, med sydväst. Och Duvells Kalle⁵⁶, vi hade sällskap. Men lagom, allt var ju nytt när vi förde ut här, och vi låg borta vid skäret och sedan [svårtolkat] och där vrakade vi om kvällen, men där var ju bom för bägge två. Och sedan dagen efter, då var det sydväst, så jag sa till ”Lalle”: ”Inget att göra utan bara till att kryssa [svårtolkat]”.

⁵⁴ Olof Svensson (1871–1947).

⁵⁵ Ola Karlsson (1866–1949).

⁵⁶ Carl Duvell (1864–1922).